

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף מז

(המשך מהדף הקודם)

למדנו במשנה: וכן לענין טומאה, אם מקפיד עליו חוצץ ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה (=קערה). הגמרא מבינה שמדובר לענין טבילת הכלי מטומאה, ומקשה מה הקשר בין שיעור החמץ ברישא של המשנה - לענין חציצה התלויה בהקפדה בלבד (שאם מקפיד על הבצק הוא חוצץ בין הכלי למי המקווה, ואם אינו מקפיד עליו אלא הוא מעוניין שיסתום את הכלי והוא בטל לגבי הכלי)?

אביי: כוונת המשנה 'וכן לענין צירוף טומאה בפסח'. כלומר מדובר שיש בעריבה אוכל פחות מכביצה (שאינו יכול לקבל טומאה עד שיהיה כביצה) שנוגע בבצק הסותם את סדק העריבה ומצטרף איתו לכביצה, ונגע שרץ באוכל הפחות מכביצה – נטמא האוכל ומטמא מאכלים אחרים שיגעו בו. כל זה דווקא בפסח, ודווקא אם יש בבצק שבסדק העריבה כזית - שמתוך שהוא חשוב ואינו בטל לגבי העריבה וצריך לבער אותו בגלל איסור חמץ, הוא מצטרף לאוכל שבעריבה.

אבל המשך דברי המשנה 'אם מקפיד עליו וכו' מתייחסים לשאר ימות השנה שאין לו חשיבות – תלוי הדבר באמת אם מקפיד עליו ועתיד להוציא אותו מהכלי מצטרף לאוכל שבקערה, אבל אם אינו מקפיד עליו ומבטל אותו שיסתום את הכלי אינו מצטרף.

רבא: כוונת המשנה 'וכן לענין לטהר מטומאה בפסח'. אם רוצה להטביל את העריבה שנטמא בפסח אם יש כזית בבצק – הוא חוצץ אפילו אם אינו מקפיד עליו ומעוניין שיסתום את החור, מכיון שאיסור החמץ מחשיב את הכזית שהרי צריך לבערו ומשום כך הוא חוצץ. **אבל** המשך דברי המשנה 'אם מקפיד עליו וכו' מתייחסים לשאר ימות השנה שאז אין החציצה תלויה בשיעור אלא רק בהקפדה, ואם מעוניין שהבצק יסתום את העריבה הוא בטל לגבה ואינו חוצץ.

רב פפא: כוונת המשנה 'וכן לענין להוריד טומאה לעריבה בפסח'. אם נגעה טומאה בבצק הסותם את העריבה - אם יש כזית בבצק הוא חוצץ אפילו אם אינו מקפיד עליו

(המשך בדף הבא ↓)

ומעוניין שיסתום את החור, מכיון שאיסור החמץ מחשיב את הכזית שהרי צריך לבערו וכנ"ל. אבל המשך דברי המשנה 'אם מקפיד עליו וכו' מתייחסים לשאר ימות השנה שאז אין החציצה תלויה בשיעור אלא רק בהקפדה, ואם מעוניין שהבצק יסתום את העריבה הוא בטל לגבה ואינו חוצץ מהטומאה לטמאות את הכלי, אבל אם מקפיד על הבצק שלא ישאר בכלי אפילו פחות מכזית חוצץ בין הטומאה לכלי.

משנה: בצק ה'חֶרֶשׁ': בצק שלא ניכר עליו אם החמיץ או לא (שהכסיפו פניו אבל לא נסדקו), כמו אדם חירש שלא ניכר עליו אם מבין מה שמדברים איתו – אם לשו בצק נוסף במקביל לבצק זה והבצק ההוא החמיץ, אנו אומרים שמסתמא גם בצק זה החמיץ.

גמרא: אבל אם לא לשו בצק נוסף – אם עבר זמן הילוך מיל (18 דקות) הבצק אסור.

גבל: פועל העובד בגיבול (=לישה) עיסות של עמי ארצות שכליהם טמאים, אם יש מקווה במרחק 4 מיל ממקומו צריך ללכת ולהטביל את הכלים בשביל לגבל את העיסות בטהרה.

לתפילה: ההולך בדרך ורוצה ללון, אם יש בית הכנסת במרחק 4 מיל ממקומו, צריך ללכת וללון שם בשביל שיתפלל מחר בבית הכנסת.

לנטילת ידיים: ההולך בדרך ורוצה לאכול פת, אם יש לו אפשרות להשיג מים במרחק 4 מיל ממקומו, צריך ללכת לשם בשביל ליטול ידיים לאכילה.

עיבוד: עור רך של נבילה מטמא בטומאת נבילה כמו בשר, מכיון שהוא ראוי לאכילה נחשב כבשר. אבל אם עיבדו אותו או דרכו עליו במשך זמן של 4 מיל - יצא מכלל מאכל ודינו כעור גמור שטהור.

משנה: כיצד מפרישים חלה בטומאה ביום טוב של פסח? ביאור: הלש עיסה ביו"ט של פסח ונטמאת העיסה, החלה המופרשת ממנה אינה ראויה לאכילת כהן, ומאחר שאינה ראויה לאכילה אסור לאפות אותה ביו"ט (= ביו"ט מותר לאפות רק לצורך אכילה). ולהשהות אותה עד מוצאי יו"ט ואז לשרוף אותה גם בן אסור, לפי שהיא תחמיץ. ואף לשורפה ביו"ט אסור, לפי שאין שורפים קדשים ביו"ט.

(המשך בדף הבא ↓)

לדעת רבי אליעזר: האשה הלשה את העיסה לא תקרא שם 'חלה' לאחת מהחתיכות עד שתאפה, ובכך מותר לאפות את העיסה כיון שכל חתיכה ראויה לאכילה ע"י שתפריש ממנה מעט לחלה.

לדעת בן בתירא: תפריש חלה ותטיל אותה לתוך מים צוננים שלא תחמיץ.

לדעת רבי יהושע: היא יכולה להפריש חלה ולהניח אותה עד מוצאי יו"ט (ואז תשרוף אותה) ואין חוששים לכך שהיא מחמיצה בינתיים, לפי שעל חמץ כזה לא הזהירה התורה, שהרי לאחר ההפרשה אין זה חמץ שלה אלא של הכהנים (ואף הכהן לא עובר עליו שהרי הוא לא הגיע לידו).

גמרא: האם רבי אליעזר ורבי יהושע נחלקו ב'טובת הנאה'? ביאור: מותר לישראל לתת את מתנות הכהונה לאיזה כהן שירצה והוא יכול אפילו ליטול שכר על כך, וזוהי 'טובת הנאה' שיש לו בחלה (= כגון שישראל יכול לומר לחברו קח מעות ותן את כל תרומותיך לבן בִּיתִי הכהן). רבי אליעזר סובר ש'טובת הנאה' נחשבת כממונו ולכן אם החלה (= שהיא ממתנות כהונה) החמיצה אצלו הוא עובר עליה, לפי שיש לו בה טובת הנאה והיא נחשבת לחלה שלו. ורבי יהושע סובר ש'טובת הנאה' אינה נחשבת כממונו, ולכן אם החלה החמיצה אין הוא עובר עליה, לפי שהיא אינה שלו.

למסקנת הגמרא הם נחלקו ב'הואיל', כלומר שר"א סובר שהואיל והוא יכול להישאל אצל חכם על הפרשתו, ותתבטל הפרשתו והחלה תחזור להיות טבל, לכן נחשבת החלה כממונו והוא עובר עליה אם היא החמיצה. ור"י סובר שלא אומרים 'הואיל', ולאחר ההפרשה היא כבר אינה נחשבת כממונו.

איתמר: נחלקו רב חסדא ורבה האם האופה ביום טוב לאחר שגמר את סעודת יו"ט (= שאז ברור לנו שהאפיה היא לצורך מוצאי יו"ט) לוקה משום שעבר על איסור עשיית מלאכה ביו"ט, או שאנו אומרים הואיל ואם יזדמנו לו אורחים יתברר שאפה לצורך יו"ט, לכן אף אם לא נזדמנו לו אורחים זה נחשב שאפה לצורך יו"ט ואינו לוקה.

היאך אופים מיו"ט לשבת: כאשר יו"ט חל ביום שישי, מותר לאפות ביום טוב לצורך שבת ע"י עשיית 'עירוב תבשילין' (= שמייחד תבשיל בערב יו"ט עבור שבת, וכשמבשל ביו"ט לצורך שבת זה נחשב כהשלמה למה שהתחיל בערב יו"ט, ובזה לא אסרו חכמים), שמדאורייתא מותר להכין מיו"ט לשבת, ורבנן גזרו לאסור ללא 'עירוב תבשילין'.

(המשך בדף הבא ↓)

בהמה המסוכנת: בהמה חולה הנוטה למות, ורוצה לשוחטה ביו"ט לפני שתמות ותהיה נבלה ויפסיד את בשרה, לא ישחוט אלא אם נותר מספיק זמן בכדי שיוכל להפשיט ולחתוך ולצלוח ולאכול ממנה לפחות כזית מבעוד יום.

משמע שדי בכך שהוא יכול להספיק לאכול ממנה אף אם הוא לא רוצה לאכול, כגון שכבר אכל. וזה הוכחה לדברי רבה הסובר שאומרים 'הואיל'.

רב חסדא מתרץ שהתירו לו לשחוט משום הפסד ממונו, כלומר שאף שהוא אינו רוצה לאכול הוא מכריח את עצמו לאכול ממנה כזית כדי לא להפסיד את בשרה, וכיון שאי אפשר לו לאכול כזית ללא שחיטה מותר לו לשחוט אותה ביו"ט, לפי שהוא נחשב כצריך לאכול כזית בשר ביו"ט.